

Kvinderne i landsbyen med pengekasen, der lige nu rummer 4,6 mio. riel. Det svarer til 6.000 danske kroner, og kvinderne kan derfor snart købe en mini-traktor, som de kan bruge til at transportere deres grøntsager til det lokale marked.

PENGEKASSEN

Genopbygning: Efter en længere pause er afhøringerne i retsopgøret mod de tidligere Khmer Rouge-ledere blevet genoptaget. I en landsby i det nordlige Cambodja er 13 kvinder imidlertid mere optagede af at komme ud af fattigdommen og i at spare op til en traktor. Den danske projektleder ser tegn på en ny spirende andelsbevægelse.

THOMAS G. SVANEBOG (Tekst og foto)
Jyllands-Postens udsendte medarbejder
thomas.svaneborg@jp.dk

13 TROBEK, CAMBODJA indfødte kvinder, en indfødt mand og en hvid dansk mand sidder i en rundkreds på en blå presenning på den tørre jord. Deres blikke er rettet mod midten, hvor der står en lille pengekasse. Selv om pengekasen bugner af cambodjanske riel, er det ikke grådige blikke, der bliver sendt. Blikkene er fyldt med stolthed og fortæller en dansk solstrålehistorie fra en af de fattigste dele af et af de fattigste og mest korrumpere lande i verden. Og når projektkoordinator Helge Brunse, der er den hvide mand i rundkredsen, læser blikkene i kvindernes øjne, ser han håb og drømmer selv om, at de kan udvikle sig til en ny andelsbevægelse.

Vi er blot en times kørsel fra verdens største religiøse bygningsværk Angkor Wat i det nordlige Cambodja, hvor udenlandske turister strømmer til i stadig større mængder og tilsammen betaler millioner af US-dollars til de lokale hoteller og chauffører.

Turismen har bare slet ikke sat sine spor i landsbyen Trobek, hvor de nedslidte hytter er bygget på pæle af hensyn til de voldsomme regnmængder, der falder i regntiden. Da vi ankommer, sidder flere familier under hytterne og stirrer tavst frem for sig i selskab med en mager hvid ko.

Vi går forbi dem og finder de stolte kvinder ved tæppet. Bag dem i det udendørs klasselokale er der udsendt en tørresnor med otte plancher med korte simple paroler for, hvordan kvinderne kan forbedre deres liv. Som Sey Lov præsenterer sig som leder af kvindegruppen, og hun fortæller, at pengekasen lige nu rummer 4,6 mio. riel. Det svarer til 6.000 danske kroner, og kvinderne

kan derfor snart købe en mini-traktor, som de kan bruge til at transportere deres grøntsager til det lokale marked.

Alle blev tvunget ud på markerne

Tidligere har kvinderne købt en plov og investeret deres opsparing i gødning og vaccination til dyrene i deres husholdning.

Aftalen er, at hver gang kvinderne tjener 10 riel, ryger der 2 riel i pengekasen, som kun 2 af kvinderne har en nøgle til. Som Sey Lov løfter dermed sløret for hemmeligheden bag det lavpraktiske bistandsprojekt, for kvinderne er vitterligt begyndt fra bunden. Og efter dansk målestok er de endnu ikke kommet ret langt, når 14 kvinder oplever det som en revolution at skulle deles om en traktor. Men Cambodja betaler stadig prisen for, at Pol Pot i midten af 1970'erne lukkede alle skoler og tvang alle indbyggerne ud på landet for at arbejde i rismarkerne. Al viden skulle udslettes, og nationalbanken blev

sprængt i luften, for det skulle også være slut med pengeøkonomi i diktatorens ekstreme maoistiske bondeutopi. Og i årene efter diktatorens fald i 1979 havde hverken den vietnamesiske eller russiske besættelsesmagt noget incitament til at genopbygge skoler og de højere læreranstalter.

Imens gik nabolandet Vietnam amok i vækst, og Cambodja importerer i dag tre ud af fire grøntsager fra Vietnam. Mens vietnameserne høster ris op til tre gange om året, sker det kun sjældent, at cambodjanerne høster mere end én gang. Og krydser man som rejsende den vietnamesisk-cambodjanske grænse til fods, er forskellen på levestandarden og tempoet i de to lande slående.

Især på landet står Cambodja helt stille. Det FN-støttede retsopgør, der med 30 års forsinkelse genoptog afhøringerne den 18. maj, når næppe frem til landsbyen mod nord.

»Vi ved ikke, hvad der foregår i den sag,

Agricultural Development Denmark Asia (ADDA)

ADDA blev etableret som NGO i 1994. Før etableringen havde en lille gruppe af ADDA's stiftere arbejdet med organisationer i Indokina.

ADDA ønsker at fremme en bæredygtig landbrugsproduktion samt give de involverede landmænd et værdigt liv. Den foretrukne metode er at yde teknisk uddannelse gennem deltagelsesorienterede uddannelsesmetoder (Farmer Field Schools) for derefter at opfordre deltagerne til at danne interessegrupper og dermed fungere som samfundsbaseorganisationer, der påtager sig ansvar for den lokale udvikling.

Retsopgøret i Cambodja

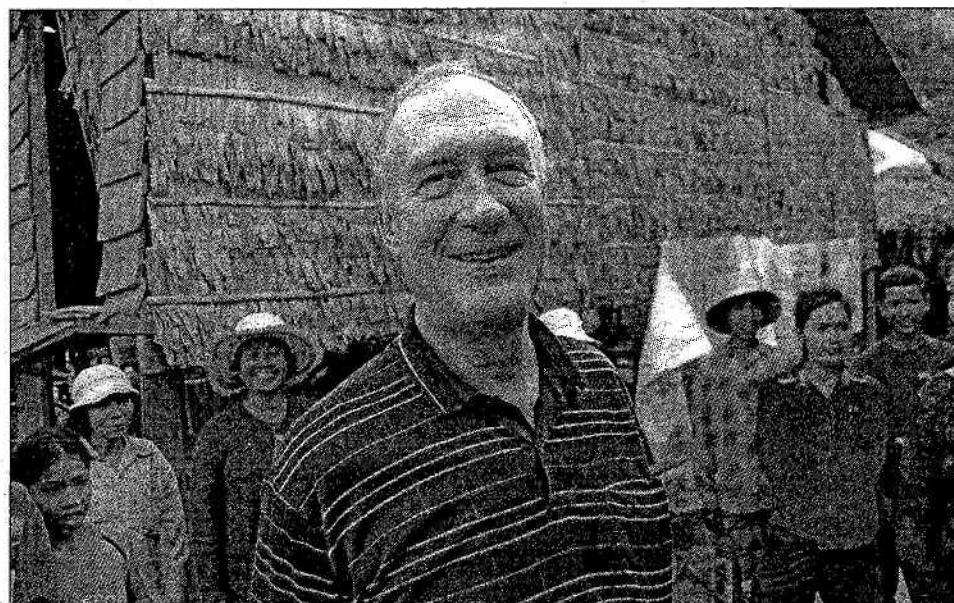
7. januar 1979 invaderede Vietnam Cambodja og satte en stopper for Pol Pots folkemord på mellem 1,5 mio. og 2 mio. cambodjanere. Først mere end 30 år senere i februar i år startede retsopgøret mod Pol Pots bødler.

Foreløbig er det kun Kaing Guek Eav, bedst kendt som "Duch", tidligere skolelærer og bøddel med mindst 14.000 cambodjaneres liv på samvittigheden, der har fået sit anklageskrift læst højt ved den FN-finansierede retssag. Senere skal fire andre tidligere Khmer Rouge-ledere samme vej.

Efter flere ugers pause i afhøringerne og beskyldninger om bestikkelse af dommerne blev sagen genoptaget mandag 18. maj, hvor bl.a. de internationale eksperter i De Røde Khmerer Craig Etcheson og Nayan Chanda skal vidne.

»Vi ved ikke, hvad der foregår i den sag, og det er også lige meget, for det er så længe siden. Nu må vi selv se at komme videre.«

Teaun Sokong om retsopgøret med Pol Pots bødler.

Helge Brunse er projektkoordinator og har etableret kvindegrupper i omkring 100 landsbyer i det nordlige Cambodja. Han har ikke penge med, når han besøger de flere end 1.000 landbokvinder. Danskerne leverer udelukkende rådgivning.

og det er også lige meget, for det er så længe siden. Nu må vi selv se at komme videre,« siger en af landbokvinderne i rundkredsen, Teaun Sokong.

Små mirakler i landsbyen

Mens store dele af befolkningen stadig er sunket hen i en udsigtsløs tilværelse som passive landmænd og analfabeter, har kvinderne omkring presenningen på få år skabt små mirakler.

»Yim Run fortæller f.eks., at ingen i landsbyen troede på, at man kunne få tomater til at vokse, fordi regntiden var så voldsom, at den ville skylle tomatplanterne væk.

»Men det var, fordi vi ikke vidste, hvordan vi skulle plante dem under forholdene her, for nu er det ikke noget problem,« fortæller hun, mens hun viser sin store tomatmark frem.

Op sådan fortæller den ene kvinde efter den anden, hvordan deres hverdag er blevet dramatisk forandret, mens de viser rundt på et hektar stort areal med grønne marker, der står i skærende kontrast til landsbyens øvrige udtørrede jord. Æren for forandringen tilskrives ubetinget den danske bistandsorganisation ADDA, der ankom til byen for to et halvt år siden.

ADDA har mange års erfaring med hjælpearbejde i Sydøstasien og fandt i det nordlige Cambodja et fuldstændigt uorganiseret samfund, hvor landsbyerne stort set ikke havde nogen officiel kontakt til kommunerne, regionerne og staten.

I en analyse af levestandarden vurderede ADDA, at høstudbyttet var alt for lavt i forhold til de muligheder, der lå gemt i jorden og klimaet. Og selv om årsagerne var flere, stod det klart, at uddannelse og effektive og bæredygtige produktionsmetoder kunne flytte bjerge.

Det stod også hurtigt klart, at nøglen til at løfte levestandarden lå hos kvinderne. Som en konsekvens af borgerkrigen er der mange enker i landet, og i flere familier er det kvinderne, der er overhovedet. Mange mænd arbejder også langt væk fra familien til slave-lignende lønninger på byggeprojekter i de turistområder, der bl.a. vokser op omkring Angkor Wat, og ofte er lønnen kun nok til at dække mændenes eget forbrug.

Denne håbløse fattigdom får også skylden for, at familierne har solgt deres døtre til sexindustrien, og projektet omkring pengeskassen er derfor lige så meget et velfærdsprojekt som et landbrugsprojekt.

Bæredygtige skridt

»Det hele hænger sammen, og det er kvinderne, der skal trække Cambodja frem. Det er dem, der føler ansvar og har ressourcerne,« siger Helge Brunse, der er projektkoordinator og har etableret kvindegrupper i

omkring 100 landsbyer i det nordlige Cambodja. Han har ikke penge med, når han besøger de flere end 1.000 landbokvinder. Danskerne leverer udelukkende rådgivning og har f.eks. netop belønnet en af kvinderne med et betalt ophold på landbrugsskolen i hovedstaden Phnom Penh.

ADDA har været med til at støtte skolen siden starten for otte år siden, og i dag arbejder en række af skolens tidligere studerende bl.a. sammen med Helge Brunse.

»Vi tager små skridt, men det er til gengæld bæredygtige skridt, for når de studerende vender hjem, kan de jo fortsætte med at uddanne nye landbokvinder,« siger Helge Brunse. Mens han snakker, fjerner Som Sey Lov pengeskassen fra tæppet og bringer den hjem til sin hytte. Kun to af kvinderne i hvert projekt har nøglen til kassen, og endnu er ADDA ikke stødt på konflikter om adgang til formuerne.

»Det ville vi ikke kunne have gjort med mænd. Cambodja har i mere end 30 år manglet en ledelse, der kan vise befolkningen en vej ud af fattigdommen. Den ledelse har de ikke fået endnu, men kvinderne gider ikke vente, og når de kan se, hvor stor forskel pengene gør, og at hele fællesskabet har gavn af dem, kunne de ikke drømme om at spolere noget for de andre. Det er jo en spirende andelsbevægelse, og det er fantastisk,« siger Helge Brunse.

Nytter at hjælpe kvinderne

Hjemme i Danmark støtter udviklingsminister Ulla Tørnæs (V) ADDAs kvindeprojekter varmt.

»Projektet i Cambodja rammer det helt centrale i dansk bistandspolitik, fordi det både handler om ligestilling og fattigdomsbekæmpelse. Al erfaring viser, at vi får rigtig meget ud af at styrke kvinders rettigheder og styrke dem økonomisk. Jeg har selv været i Cambodja og ved, at lustruvold og prostitution desuden er et kæmpeproblem i landet, og ud fra en menneskelig tilgang er det vigtigt at støtte netop de kvinder, der ikke har mulighed for selv at bestemme over deres liv,« siger Ulla Tørnæs, der kalder det en god idé, at danske turister besøger udviklingsprojekter.

»Jeg ved af erfaring, at det giver en god indsigt i fattigdomsbekæmpelse, når man selv oplever hjælpearbejdet på nærmeste hold,« siger hun.

Ulla Tørnæs fastslår, at der ikke findes en officiel politik for, hvordan Danida skal håndtere besøg fra andre danskere.

»Men det er vigtigt, at danskerne får indsigt i det store arbejde, som vi gør rundt om i verden. Kommer der en anmodning om, at nogen ønsker at besøge et projekt, håber jeg, at man tager venligt imod sådan en forespørgsel,« siger udviklingsministeren.

UGEN I CITATER

»Folk tror, jeg melder mig til alt. Men jeg har faktisk kun meldt mig til to programmer – "Dagens mand" og "Hva' kvinder Vil Ha".«

Sidney Lee i "Go' aften Danmark" om livet som tv-kendis. Han har medvirket i i alt 10 tv-programmer på DR1, TV 2, Kanal 4 og Kanal 5.

»Jeg kan da godt spørge mig selv, om jeg i fremtiden har lyst til at repræsentere de personer, der syntes, vi var åh så søde, da vi vandt EM – og nu sviner os til i medierne.«

Kasper Hvidt, landsholdsmålmand, til Ekstra Bladet, i forbindelse med at håndboldspillere er kommet i voldsom konflikt med håndboldforbundet om aflønning.

»Jamen, den var faktisk at være den, jeg er, og sige tingene lige ud. Jeg har bare fulgt min mavefor-nemmelse.«

Morten Messerschmidt, stemmesluger, til B.T. om sin taktik forud for europaparlamentsvalget søndag.

»Vi vil gerne gøre det bedre og på en anden måde ved at overlade, hvordan madordningen skal organiseres, til institutionerne og forældrene. Vi har ikke brug for genindførelsen af Sovjetunionen i Danmark.«

Kjeld Hansen (S), borgmester i Herlev Kommune, til Politiken om indførelsen af regeringens madordning fra nytår.

i være
ens eks-
årene ef-
verken
sættelses-
bygge

mok i
ag tre ud
s vietna-
om året,
nerne
er man
nbodjan-
levestan-
iende.
It stille.
I 30 års
den 18.
mod

en sag,